

INFORMACE O KONFERENCI MINISTRŮ ZEMÍ EVROPSKÉ UNIE ODPOVĚDNÝCH ZA BYTOVOU POLITIKU

Daniela Grabmüllerová

Každý rok probíhá v některé z členských zemí Evropské unie tzv. „neformální konference“ ministrů členských zemí Evropské unie, do jejichž kompetence patří bytová politika. Jako „neformální“ se označuje proto, že bytová politika nepatří do agendy Evropské unie a Evropská komise proto nevyvíjí žádné společné „bytové politické“ aktivity. Přesto již od konce 80. let minulého století se ministři odpovědní za bytovou politiku pravidelně scházejí a diskutují nad předem zvoleným tématem, protože bytová politika má významný aspekt nejen ekonomický, ale také stále významnější aspekt sociální, a to zejména z hlediska předcházení sociálnímu vyloučení – což je oblast, která do agendy Evropské unie patří.

Předchozí (v pořadí patnácté) zasedání ministrů se uskutečnilo v listopadu 2003 v italské Padově pod názvem „Bytová politika a evropská integrace: problémy a perspektivy“. Bylo to poprvé, kdy na toto zasedání ministrů bylo oficiálně přizváno také všech 10 (tehdy) kandidátských zemí. Další (v pořadí šestnácté) zasedání ministrů EU se mělo původně uskutečnit v Nizozemsku koncem roku 2004; začátkem roku 2004 však Nizozemsko vyzvalo Českou republiku, aby se stala první „novou“ členskou zemí, která tuto prestižní akci uspořádá a zdůrazní tak nově rozšířený rozměr EU. Česká republika souhlasila a Ministerstvo pro místní rozvoj zahájilo přípravné práce, v jejichž rámci dohodlo s Nizozemskem konkrétní formu úzké spolupráce včetně finanční participace. Výběrem českého Ministerstva pro místní rozvoj jako organizátora konference byly touto nabídkou oceněny dosavadní aktivity tohoto resortu v oblasti bytové politiky v rámci mezinárodní spolupráce, stejně jako konkrétní zapojení ministerstva do různých mezinárodních aktivit a projektů.

Šestnáctá konference 29 + 4 ministrů členských a kandidátských zemí EU, do jejichž kompetence patří bytová politika, se uskutečnilo ve dnech 14. a 15. března 2005 v Praze v prostorách Obecního domu. Téma konference, které bylo zvoleno v roce 2003 na předchozím jednání ministrů EU, „Komplexní modernizace výškových (panelových) domů a regenerace prostředí panelových sídlišť“ nepochybně reflektuje současnou nejnaléhavější část bytové politiky zejména nových členských zemí EU.

Zastoupení národních delegací bylo výjimečně reprezentativní, v naprosté většině byly delegace zastoupeny přímo osobou ministra nebo státního tajemníka příslušného resortu. Svědčí to nejen o atraktivitě Prahy jako jednoho z významných center kongresové turistiky, ale také o správné volbě aktuálního tématu. Konference se konala pod záštitou předsedy vlády pana Stanislava Grosse, který také jednání konference osobně zahájil a pronesl projev týkající se evropského rozměru zvoleného tématu. Účast premiéra byla ministry zemí EU vnímána jako vrcholné politické uznání této mezinárodní akce a také potvrzení významu, který česká vláda tématu panelových sídlišť – a bytové politiky obecně – přikládá.

Konferenci organizačně připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj, do jehož kompetence patří, kromě jiného, politika bydlení. Nizozemské ministerstvo bydlení, územního plánování a životního prostředí se na přípravě a uspořádání konference podílelo; proto nizozemská ministryně paní Sybilla M. Dekker spolupředsedala jednání ministrů spolu s tehdejšími českými ministry pro místní rozvoj panem Jiřím Paroubkem. Nizozemsko na přípravě konference participovalo i proto, že tato země je v oblasti problematiky regenerace panelových sídlišť na mezinárodní úrovni velmi aktivní a připravilo odbornou studii zaměřenou na kvantifikaci faktů a problémů ve všech 25 členských zemích EU, kterou zástupce Nizozemska prezentoval v úvodu konference.

Vzhledem k tomu, že regenerace panelových sídlišť má významný regionální aspekt a má také velmi důležitou vazbu na rozvoj měst a sociální soudržnost, byli pozváni dva komisaři Evropské komise, do jejichž kompetence uvedené oblasti patří – paní Danuta Hübner a pan Vladimír Špidla; pozvání rádi přijali, avšak z časových důvodů se nakonec zúčastnit nemohli. Evropskou komisi tak reprezentoval její stálý zástupce v Praze. S velkým oceněním a zájmem přijali pozvání a jednání se zúčastnili zástupci čtyř nejvýznamnějších mezinárodních organizací působících v oblasti bytové politiky – European Housing Forum (zastřešující organizace), CECODHAS (sociální bydlení), FEANTSA (sociální soudržnost a bezdomovectví) a IUT (organizace sdružující svazy nájemníků).

V rámci programu konference byla rovněž prezentována publikace „Statistika o bydlení v zemích EU 2004“, kterou připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj spolu se Švédskem. Poprvé byl při přípravě těchto statistických dat kladen důraz zejména na maximální srovnatelnost a spolehlivost; obsahem publikace jsou proto údaje, které zachycují srovnatelnou situaci ve všech 25 zemích EU. Součástí publikace jsou však i informace, které nejsou plně srovnatelné, které však „dokreslují“ situaci v oblasti bydlení, včetně role veřejného sektoru a kritických míst rozvoje bydlení. Publikace byla (v angličtině) oficiálně předána všem delegacím; v současné době připravuje Ministerstvo pro místní rozvoj překlad do češtiny, který pak zveřejní na svých webových stránkách.

Španělská delegace v průběhu konference nabídla, že se stane hostitelskou zemí další konference ministrů odpovědných za bytovou politiku v roce 2006 s tím, že téma diskuse na tomto setkání bude upřesněno později. Italská delegace pak nabídla, že naváže na práci České republiky a Švédska a ujme se přípravy statistiky o bydlení v zemích EU za rok 2005.

Paralelně s jednáním ministrů zasedal výbor expertů jmenovaných jednotlivými zeměmi, které měly zájem se podílet na formulování závěrečného komuniké. Tohoto jednání expertů se zúčastnili zástupci 14 zemí a po několikahodinovém jednání bylo připraveno závěrečné komuniké, které bylo beze změn konsensuálně schváleno všemi ministry. Zároveň byl připraven a ministry schválen, na návrh ministra pro místní rozvoj, společný česko-nizozemský dopis adresovaný předsedovi Evropské komise, v němž je, kromě informace o konferenci, obsažena i výzva ke společnému jednání nad otázkami „evropské“ podpory regenerace panelových sídlišť a snížení DPH v oblasti bydlení. V dopise se, kromě jiného uvádí, že obnova bydlení a revitalizace sídlišť může velmi přispět k naplňování hlavních cílů EU, jako je růst, zaměstnanost a zvláště efektivní využití energie a ochrana ovzduší. Proto by bylo nesmírně důležité, aby EU využívala důsledně a konzistentně svých nástrojů k řešení současných strukturálních problémů, s kterými se potýká tento sektor, a tak urychlovat realizaci s tím spojených společných cílů. Předseda EK byl v dopise požádán o reakci v co nejkratším termínu.

Jedním z hlavních cílů konference bylo projednat možnost podpory regenerace panelových bytových domů z evropských finančních prostředků. Určitý „tlak“ spočívající ve vyjádření naléhavosti podpory regenerace panelových sídlišť, která může efektivně předcházet sociálnímu vyloučení, by měl napomoci ke změně postoje Evropské komise k budoucímu využívání evropských fondů pro tyto účely. Vzhledem k tomu, že v této oblasti není postoj všech 25 členských zemí jednotný, je, podle Ministerstva pro místní rozvoj, nezbytné se na mezinárodní úrovni touto otázkou zabývat tak, aby bylo nalezeno akceptovatelné řešení, které by neznamenal absolutní navýšení prostředků z evropských fondů, ale pouze možnost ze stávajícího objemu využít podporu i pro regeneraci panelových sídlišť. Návrh české delegace na vytvoření společné pracovní skupiny přijat, bohužel, nebyl; ministr pro místní rozvoj však prosadil do závěrečného komuniké – i do dopisu adresovaného předsedovi Evropské komise – výzvu k jednání a k hledání možných forem účinnější podpory tohoto typu stávajícího bytového fondu, včetně např. daňových úlev. Někteří ministři zemí EU dlouhodobě zastávají názor, že by měly být pro rozvoj bydlení využity strukturální fondy EU, zejména pro spolufinancování regenerace bytového fondu, včetně panelových (výškových) budov především v nových členských státech EU ve střední a východní Evropě. Avšak řada jiných členských zemí těmto návrhům není nakloněna. Všichni ministři si však v průběhu konference přiklonili k návrhu ministra Paroubka zkoumat a hledat možnost využití fondů EU podle stávajícího finančního rámce na podporu bydlení.

V závěrečném komuniké, přijatém jednomyslně na závěr konference, se ministři shodli, že k rekonstrukcím panelových oby-

ných budov a revitalizaci jejich okolí je nutné přistupovat z perspektivy dlouhodobé udržitelnosti, stejně jako brát v úvahu konstrukční, sociální a ekonomické i ekologicky účinné aspekty. Dále se shodli, že je nutné klást důraz na integrované strategie zahrnující management bydlení, údržbu, kroky k úspoře energií, rozvoj měst i sociální aspekt. Evropská komise byla ze strany ministrů požádána, aby informovala ministry EU odpovědné za bytovou politiku o těch bodech v chystané legislativě EU, které jsou pro bytovou politiku relevantní – proto, aby ministři členských států mohli včas učinit kroky, které budou v zájmu rozvoje bydlení.

V návaznosti na výsledky konference připravuje Ministerstvo pro místní rozvoj kroky, které by, budou-li příslušné návrhy přijaty, umožní spolufinancovat z evropských fondů, kromě jiného, v období 2007 – 2013 také investice spojené s regenerací panelových sídlišť. Ministerstvo pro místní rozvoj proto o konferenci a jejích výsledcích informovalo, kromě předsedy Evropského parlamentu, i jeho novou pracovní skupinu pro otázky rozvoje měst a bydlení, která byla jmenována v únoru 2005 a jejíž budoucí aktivity se oblasti regenerace sídlišť také dotýkají. Problematika panelových sídlišť je jednou z priorit bytové politiky v České republice; Ministerstvo pro místní rozvoj proto bude i nadále usilovat o to, aby se aktivity spojené s regenerací těchto částí měst co nejvíce dynamizovaly a aby nedocházelo k tomu, co je dostatečně známo z některých jiných zemí, kde se z některých sídlišť staly „špatné adresy“ s mnoha sociálními i jinými problémy. Česká republika má pro předcházení takové situace poměrně dobrou výchozí situaci, která by neměla být promarněna.

*Ing. arch. Daniela Grabmüllerová, MBA
ředitelka Odboru bytové politiky MMR*

15. března 2005

ZÁVĚREČNÉ KOMUNIKÉ

z 16. setkání ministrů EU odpovědných za bytovou politiku, konaného v Praze, České republice, ve dnech 14. a 15. března 2005

VZHLEDEM K TOMU, ŽE:

- za bytovou politiku nesou hlavní odpovědnost jednotlivé členské státy EU a bytová politika proto nespadá výlučně ani částečně do odpovědnosti Evropské unie a tento názor se nezměnil ani během probíhající diskuse nad návrhem Evropské ústavy¹⁾;
- některé prvky v legislativě EU a programech EU měly a budou mít přímý a významný vliv na bytovou politiku, jak to popisují materiály prezentované na tomto setkání;

1) Zakládající pakt Evropské ústavy (Článek II-94.3): Unie má za cíl bojovat proti sociální izolaci a chudobě, a proto uznává a respektuje právo na pomoc v sociálních otázkách a otázkách bydlení, která má zajistit důstojný život pro všechny, jimž chybí dostatečné zdroje, to vše v souladu s evropským právem a národními zákony a praktickými postupy.

- bytová politika přispívá k základním oblastem činnosti EU, které jsou obsaženy v Lisabonské agendě 2000, například k (a) koordinaci hospodářské politiky, daní a finančních služeb, (b) konsolidaci sociálního rozměru v rámci rozšířené Unie a (c) zajištění udržitelného rozvoje v oblasti výstavby, rekonstrukce a revitalizace;
- evropské fondy mohly doposud být využity jen ke zlepšení velmi omezené škály aspektů bytové politiky, především v souvislosti s komunitární iniciativou URBAN;
- revitalizace sídlišť s výškovými obytnými budovami je zvláště problematická v nových členských státech ze střední a východní Evropy, a také v Bulharsku a Rumunsku, a současně se tato problematika přímo dotýká života 40 % městské populace, jak je uvedeno v základním dokumentu o „Udržitelných formách obnovy výškových obytných budov a revitalizace jejich nejbližšího okolí“, který byl vypracován pro toto setkání;

Ministři došli k těmto ZÁVĚRŮM:

- k rekonstrukcím výškových obytných budov a revitalizaci jejich okolí je třeba přistupovat z perspektivy dlouhodobé udržitelnosti, stejně jako brát v úvahu konstrukční, sociální a ekologické i ekologicky účinné aspekty;
- je třeba klást důraz na integrované strategie zahrnující management bydlení, údržbu, kroky k úspoře energií, rozvoj měst a sociální přístup, které budou uplatňovány při revitalizaci sídlišť s výškovými obytnými budovami v nových členských státech EU a v přístupujících zemích. Klíčová role tu připadá finančně zdravému bydlení, jak nájemního, individuálního soukromého, tak družstevního vlastnictví;
- V nových členských státech musí buď vzniknout vhodné instituce pro politiku bydlení, nebo je třeba zvýšit kvalitu těch, které již existují. V souvislosti s tím je třeba zahrnout do revitalizačních projektů i paralelní sociální programy, jejichž smyslem je předcházet sociálnímu napětí (a ekonomickým ztrátám), jakmile se celý proces rozeběhne;
- je třeba navrhnout pravidla, jimiž se budou řídit programy obnovy měst, a to tak, aby tyto programy odpovídaly specifickým regionálním potřebám, především co do (a) finanční proveditelnosti a (b) vhodnosti zaváděných technických řešení;
- významný je finanční rozměr revitalizace, která je značně náročná na investice, především v nových členských státech a v kandidátských zemích, finanční otázky jsou primárně domácí záležitostí, a jejich řešení musí předcházet jasná politická rozhodnutí a programy;
- panuje shoda v tom, že další debata se musí zakládat na pečlivém prozkoumání širokého spektra možností financování, včetně struktury záruk;
- podle názoru některých ministrů by se pro rozvoj bytové politiky měly použít evropské fondy, zejména při spolufinancování revitalizace obytných kapacit, včetně výškových obytných domů, hlavně v nových členských státech ze střední a východní Evropy. Celá řada ministrů však myšlenku zapojení evropských fondů do spolufinancování bytové politiky nepodpořila. Všichni ministři souhlasili s tím, aby byly prozkoumány možnosti, jak by se evropské strukturální fondy daly využít ve prospěch bytové politiky v rámci existujících pravidel financování, a zejména v oblasti úspory energií;
- ministři České republiky a Nizozemska zašlou jménem ministrů, kteří se 16. setkání ministrů odpovědných za bytovou politiku zúčastnili, dopis Evropské komisi, v němž ji budou informovat o tomto Závěrečném komuniké, a současně se budou dožadovat informací o tom, jaké jsou možnosti využití strukturálních fondů ve prospěch bytové politiky v rámci existujících pravidel financování, a zejména v oblasti úspory energií; Komisi bude požádána, aby se vyjádřila v co nejkratším možném termínu; kopie tohoto dopisu bude zaslána všem ministrům odpovědným za bytovou politiku a Evropskému parlamentu;
- EU zahájí pilotní projekt zaměřený na energeticky úsporné modernizace a komplexní revitalizaci obytných budov;
- některé členské státy EU navrhly, že by se na výdaje na bydlení mohla uplatňovat snížená sazba daně z přidané hodnoty;
- Evropská investiční banka (EIB) disponuje významnými zdroji na pomoc financování bytových priorit v rámci integrovaného přístupu, vstřícnou reakcí EIB byl podnět, jímž podpořila zkoumání nových možných způsobů financování, včetně struktury záruk, a její závazek, že k tomu sama přispěje;
- se zájmem byla zaznamenána iniciativa, jejímž cílem je zjistit, jak dalece je průchodný projekt vytvoření Evropské banky pro politiku bydlení, a se stejným zájmem se očekává diskuze nad výsledky tohoto šetření v první polovině roku 2006;
- účastníci uvítali rozhodnutí, které v únoru 2004 přijala Evropská komise, že sociální příspěvky na bydlení nebudou předmět povinného vykazování, protože se jedná o lokální službu, která nemá významný dopad na obchodování na vnitřním trhu, zatímco její přidaná hodnota pro sociální kohesi uvnitř EU je výrazná;
- účastníci vyjádřili díky České republice a Švédsku za to, že byla vypracována „Statistika bydlení v zemích EU za rok 2004“, v níž byly využity nové přístupy, které kladou důraz na mezinárodně srovnatelné statistické údaje a která obsahuje i několik základních strategických informací, jež se týkají role vlád;

a POTVRZUJÍ SVÁ STANOVISKA, že:

- zásadní roli mají pilotní projekty a výměna informací o nejlepších postupech. V tomto kontextu byly mimo jiné zmíněny akce z oblasti sousedské solidarity;
- některé členské státy vyjádřily ochotu podporovat a usnadňovat účast školitelů v kurzech šitých přesně na míru problematice „trvale udržitelné obnovy výškových obytných budov a revitalizace jejich okolí v rámci Evropy“;

- v mnoha zemích je třeba provést Průzkum poptávky v oblasti bydlení a Průzkum kvality bydlení (měla by existovat možnost, jak tyto průzkumy spolufinancovat z prostředků EU) s cílem zajistit spolehlivé a tam, kde to je možné i srovnatelné údaje o počtech a typech bytových jednotek, které je třeba postavit, zbourat nebo renovovat v krátkodobém a střednědobém výhledu, zejména na lokální úrovni;
- je třeba zvážit, zda by otázka velkokapacitních obytných domů neměla být zařazena do chystaného 7. rámcového programu výzkumu a vývoje EU;
- příští setkání ministrů EU odpovědných za bytovou politiku by se mělo zabývat důležitými vazbami mezi bytovou politikou a politikou rozvoje měst s cílem zlepšit městskou infrastrukturu;
- příští setkání ministrů EU odpovědných za bytovou politiku by mělo podpořit aktivity směřující ke zlepšení finanční a právní situace stavebních a revitalizačních aktivit ve střední a východní Evropě a také v zemích jihovýchodní Evropy;
- je nutné zvážit vytvoření platformy pro výměnu informací, jež by nabízela možnost, jak se podělit o nejúspěšnější postupy při zvyšování kvality existujícího bytového fondu;
- Evropská komise bude požádána, aby informovala ministry odpovědné za politiku bydlení o těch bodech v chystané unijní legislativě, které jsou relevantní pro politiku bydlení, aby ministři členských států odpovědní za politiku bydlení mohli včas učinit kroky, které budou v zájmu problematiky bydlení;
- ministři mohou s těmito závěry seznámit své kolegy na národní a/nebo regionální úrovni, kteří odpovídají za hospodářskou, sociální a finanční problematiku a otázky životního prostředí, a dále i příslušné parlamenty a Evropský parlament, s tím, že je seznámí především s rozdílnými názory na využití evropských fondů při spolufinancování bytové politiky. Ministři dále potvrdili, že o výsledcích svých rozhovorů budou informovat na příštím neformálním setkání;
- otázka „dopadu politiky EU na národní bytové politiky“ je takové povahy, že by se měla zařadit mezi stálé body programu všech budoucích setkání ministrů EU odpovědných za bytovou politiku;
- v zájmu co nejlepších výsledků a efektivního využití těch nevhodnějších zdrojů je důležité, aby se při zavádění udržitelých revitalizačních programů a programů obnovy výškových obytných budov a jejich okolí zapojili různé postupy a různí partneři – včetně zástupců obyvatel z oblastí, jichž se rozvoje program týká;
- integrovaná evropská spolupráce by měla zahrnovat programy se vzájemně porovnatelnými údaji/statistikami o bydlení a účastníci ocenili nabídku Itálie, že bude koordinovat příští publikaci „Statistika bytové politiky v Evropské unii“ a zdůraznili, že při sběru srovnatelných údajů a statistik je třeba využívat standardní postupy;
- Lucembursko bude během svého předsednictví Evropské unii hostit ve dnech 9. a 10. června 2005 setkání expertů EU. Tématem setkání odborníků budou strategie podporující snižování emisí CO₂ v sektoru bytové politiky;
- Rakousko připraví aktualizaci na téma vytváření pracovních míst v důsledku investic do bydlení;
- stejně tak byla oceněna nabídka Francie, že bude koordinátorem příští (za rok 2005) výroční zprávy o pokroku v národní bytové politice v rámci EU;
- účastníci budou v co největší míře podporovat zřízení a pravidelnou aktualizaci internetových stránek svých ministerstev, jejichž cílem bude umožnit snadný a rychlý mezinárodní přístup k informacím o národní bytové politice;
- Španělsko bylo vyzváno, aby se stalo hostitelskou zemí výročního setkání ministrů odpovědných za bytovou politiku v roce 2006. Speciální téma diskuse na tomto setkání bude upřesněno později.

Dopis Evropské komisi

Ve dnech 14. a 15. března 2005 se Praha stala hostitelem konference ministrů pro bydlení z členských států EU a kandidátských zemí. Tématem konference byla rekonstrukce a obnova panelových a výškových budov. Konferenci spolupředsedali paní Sybilla Dekker, nizozemská ministryně pro bydlení, územní plánování a životní prostředí a pan Jiří Paroubek, český ministr pro místní rozvoj.

Všichni delegáti konference přednesli své příspěvky a shodli se na závěrečném komuniké.

Delegáti konference se rozhodli zaslat Evropské komisi tento dopis, v němž upozorňují na skutečnost, že všichni ministři vyjádřili ochotu zabývat se podrobně všemi možnostmi včetně využití fondů EU v rámci existujícího finančního rámce ve prospěch bydlení a zvláště ve vztahu k efektivnímu využití energie, snížení emisí CO₂ při plnění povinností EU vyplývajících z Kjótského protokolu. Obnova bydlení a revitalizace městských částí v tomto kontextu může velmi přispět k naplňování hlavních cílů EU, jako je růst, zaměstnanost a zvláště efektivní využití energie a ochrana ovzduší. Proto by bylo nesmírně důležité, aby EU využívala důsledně a konzistentně svých nástrojů k řešení současných strukturálních problémů, s kterými se potýká tento sektor, a tím urychlovat realizaci společných cílů.

Ministři uvítali rozhodnutí přijaté Evropskou komisí v únoru 2004, které znamená vynětí podpory sociálního bydlení z povinnosti notifikovat.

Jak vyplývá ze závěrečného komuniké, předmětem diskuse byly i další otázky spojené s EU, jako například využití snížené sazby DPH pro bydlení tam, kde jsou používány různé sazby, a také žádost adresovaná Evropské komisi, aby pravidelně informovala ministry odpovědné za bydlení členských zemí EU o připravovaných návrzích legislativy EU.

Vzhledem k obrovským problémům spojeným s udržitelnou obnovou výškových obytných budov a regenerací přílehlých oblastí obzvláště v nových členských státech střední a východní Evropy a v kandidátských zemích a vzhledem k možnostem mj. úspory energie bychom ocenili diskusi s Evropskou komisí v co nejbližší době.

Pro Vaši informaci přikládáme relevantní dokumenty, které zdůrazňují závažnost stávajících problémů a které byly rozdány na výše uvedené konferenci.

Zasíláme Vám tento dopis jménem ministrů, kteří se zúčastnili 16. konference ministrů pro bydlení EU v Praze.

S veškerou úctou

Sybilla Dekker
Nizozemská ministryně bydlení,
územního plánování a životního prostředí
Ing. Jiří Paroubek
Ministr pro místní rozvoj ČR